

İnternet Fıkıhı-7

Nureddin Yıldız'ın 07.05.2017 tarihli (299.) Hayat Rehberi dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Rabbimizin bizi dünyaya imtihan için gönderdiğine iman ediyoruz. Bu hakikate 'bilimsel araştırmalardan' veya 'tarihî gerçeklerden' ulaşılmış değiliz. Allah Teâlâ, kullarını "hanginiz daha iyi amel yapacak" diyerek dünyaya gönderdiğini beyan etmiştir:

يُنَبِّئُكُمْ أَنفُسِكُمْ أَحْسَنَ عَمَلًا

Bunun temel dinamiği de bizi bir an olsun imtihansız bırakmamasıdır. Bizi hayatta tutuyorsa bunun doğal sonucu, her dakikamızın İblis'le yan yana oluşudur. Allah'ın her dakikamızı imtihan ettiğine iman edişimiz, her dakikamızın İblis'le 'beraber' olması anlamına gelir; bayram, ramazan dahi onunladır. Ramazanda bile sokak şeytanları bağlanıyorsa da herkesin kendi şeytanı kişiyle beraberdir ve bir parantez olarak, şeytanın ramazandan önceleri hazırladığı provokatör 'insan İblisler' de bağlanıyor değildir. Müslümanlar'ın tefrikaları bu mübarek mevsimde azalmıyorsa demek ki şeytanı aratmayacak kapasitede insanlar devrededir.

Rakibimiz ve düşmanımız olan İblis -aleyhilla'ne- aynı zamanda bir cep telefonu uzmanıdır. Tıpkı evlendiğimiz zaman onun da bir 'evlilik uzmanı' olarak karşımızda durduğu gibi. Çocuğumuz yaratılıp doğduğunda bile o bizden önce çocuğumuzun girtlağına yapışmış, bir 'çocuk uzmanı' olarak karşımıza dikilmiştir.

Her hâlükârda formülümüz şudur: Allah bizi imtihan için yaratmış ve imtihanımızın doğal gereği İblis ise bizim onsuz bir dakikamız olamaz; uyurken, yerken, namaz kılarken, oruçluken ve her yerde. Teknolojinin olmadığı bir hayatı yaşarsak İblis de teknolojinin olmadığı bir hayata göre muhatabımızdır; teknolojimiz olduğundaysa 'eyvah, insanlar bizim anlamadığımız bir yere geçti' deyip aval aval bakmıyor, o da teknolojiyle donanıyor. Cep telefonu, internet ve bilgisayar birer nimet olarak elimizde olduğu zaman bunlardan anlayan bir İblis de karşımızdadır.

Hayatta müspet veya menfi her neyle karşılaştıysak İblis o karşılaştığımız şeyin cahili değildir. Namazı en iyi şekilde nasıl ifsat edeceğini iyi bildiği gibi cep telefonu konusunda da uzmandır ve interneti bizden iyi bilir. Bu elbette bizi 'cinler cep telefonu kullanır mı?' şeklinde tuhaf bir soruya da götürmez. Şu kısmı biliriz: Şeytan bizim cep telefonumuzu veya internet hattımızı başımıza bela edebilir.

Bu gerçek cep telefonu kullanırken de internetin başındayken de bizimle beraberdir. Kendimizi, interneti besleme standartlarında kullanabilmeye ayarladığımızda o zaman internet ne bizim ne çocuklarımızın başının belası olmaz. Bunun için de 'internet duası' diye bir dua olması gerekmez; internet duası yoktur, Müslüman ahlakı vardır. Cep telefonu hakkında bir dua yoktur, cep telefonunu sünnete uygun kullanan Müslüman vardır.

İnternet fıkhi kurallarımızda yirmi beşinci prensibimizde şunu diyoruz:

Şeriatımız Müslüman'ı saygın gördüğü gibi Müslüman'ın malını da koruma altına almıştır. Müslüman hukuken sadece kendine ait olduğunu ispatlayabileceği bir nesneyi kullanabilir. Kamu malını da kamunun tanıdığı ruhsat kadar kullanabilir. Bunun dışında hiçbir Müslüman'ın malı, başka bir Müslüman tarafından da olsa kullanılamaz –kullanılır da bundan dolayı bir zarar oluşturulursa zarar tazmin edilir.

"Müslüman'ın malı Müslüman'a helaldir" türünden bir söz çok batıl bir anlayıştır. Bisikletini kapının önüne bırakmış biri sırf yılların komşusu olarak tanıdığıdır diye diğer bir insanın izinsiz kullanımına açık değildir. Çok iyi tanışıyor olmaları ya da sözgelimi hac arkadaşı olmaları bu kuralın istisnası değildir; caiz değildir. Müslüman'ın malının saygınlığı söz konusudur, bisikletin edeceği fiyat

nihayetinde bellidir ama **Müslüman'ın, Müslümanlar'ın yaşadığı bir toplumda kendine ait bir mali zincirlenmese dahi garantide bilmesi gerekir. Şakayla da acil ihtiyaç nedeniyle de olsa Müslüman'ın malının izinsiz kullanılması haramdır.**

Buna elektronik eşyalar da elbette dâhildir. Kimsenin bilgisayarı-cep telefonu, sahibinin izni olmadan kullanılamaz. Bunun tek istisnası anne-babanın, çocuğun cep telefonuna müdahalesinde olabilir. Anne-baba yeri geldiğinde çocuğun kullandığı telefonun dinen sorumlusu durumundadır. Dolayısıyla mesela akşam çocuk yatıp uyduğunda telefonunda neler olduğuna bakabilir veya o telefonla zarurî ihtiyacını giderebilir. (Yine de çocuğunun telefonunu alıp başkasına veremez, istimlak hakkı yoktur.) Çünkü Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, babası hakkında şikâyetle bulunmaya yeltenen birine, “sen ve malın babanısınız” buyurmuştur.

(Bir başka not olarak: Devlet de kişilerin mülkiyetindeki saygınlığı gözetmesinin yanı sıra bunu güvenliğini tehlikeye atacak kadar ileri götürmez. Başında Ömer bin Hattab radiyallahu anhin olduğu bir İslam devletinde bile bu böyledir. Devletin kişisel cihazlara güvenlik gerekçesiyle erişim hakkı vardır. Fakat yine de normal şartlarda kişisel mülkiyetin saygınlığı esastır. Ömer radiyallahu anh, Mescid-i Nebî'yi genişletme çalışmaları esnasında Abbas radiyallahu anha ait bir araziye ondan izin almaksızın mescide katmamıştır.)

Müslüman'ın cep telefonunu izinsiz alıp kullanmak caiz olmadığı gibi o telefona muttali olmak (konuşmasını dinlemek) da caiz değildir. İnsan, ‘sana mesaj var, bakayım kimden gelmiş’ diye eşinin telefonuna bile bakmamalıdır. Eğer bir ailede erkek, hanımının mesajlarını kontrol etme ihtiyacı hissediyor veya kadın, kocası uyuduktan sonra onun telefonunu izinsiz alıp kimlerle görüştüğünü bilmek istiyorsa söze hacet yoktur. Cep telefonuna bile güvenmemiş ailelerin uçurumdan ne zaman yuvarlanacakları belli olmaz.

Tabii ki acil vakalarda bazı istisnalar söz konusu olabilir. Müslüman, yanında konuşan biri yüksek sesle konuşuyorsa icabında kalkıp mekân değiştirmelidir. Çünkü başkasının sırlarını duymak bir Müslüman için esasen rahatsız edicidir.

Yirmi altıncı kural: Teknolojinin ilerlemesi sayesinde bir çocuğun sesi seksen yaşında birinin sesi olarak ayarlanabilmekte, yaşlı biri delikanlı hâline getirilebilmektedir. Photoshop (fotoşop) yaparak görüntülerle veya seslerle oynamak caiz değildir.

Bir fetvadan esinlenerek şunu söyleyebiliriz: Bir kişi, yıllardır evli bir arkadaşının fotoğrafının yanına, genç ve çıplak bir kadının fotoğrafını koyup evli kişinin hanımının da görebileceği bir ortamda paylaşmış. O kişinin hanımı da “sen hani hafızdın, geçmişinde bu tip bataklıklar mı vardı” yollu sorunca, adam, “ne yapalım, gençlikti işte” deyiverince üç çocuklu bu ailenin mahkeme kapısında boşanma sebebine giden yol açılmış. Bu aileyi ikna etmek için aylarca uğraştımsa da başaramadım. Kadın, “önce itiraf etti, şimdi inkâr ediyor” diyordu.

Fotoğrafın orijinalliğinin teknik ispatının mümkün olduğunu söyledik, diğer taraf bunun bir şaka olduğunu yeminlerle beyan etti ancak yine de barışma gerçekleşmedi. Aile böyle bir şeydir. Kemoterapi yapsanız da kanser durur, düzelmez. “Biz aramızda böyle şakaları kaldıracak durumdaydık” da mazeret değildir, namusla şaka olmaz.

Yanlış olan bir iş sebebiyle daha büyük bir yanlış meydana geldi ve bir aile çöktü. Bu hesabı dünyada görmek mümkün değil.

Bu durumun ilk canisi o fotoğrafı monteyle yayınlayan kişidir. İkinci cani kadındır ve hakkın ortaya çıkmasını kabul etmemiştir. Kaldı ki hakkın ortaya çıkması durumunda bile insanın geçmişiyile ilgili bir meseledir. Adam da böyle bir arkadaşı süzemediği, böyle seviyesi düşük biriyle yakın olduğu için ayrı

bir cinayet işlemiş, hanımına karşı namusla ilgili “ne yapalım, gençlikti işte” türünden şaka yapabildiği için bir kere daha cinayet işlemiştir.

Olayın tek masumları o, en büyüğü yedi yaşında olan üç çocuktur. Otuz yaşına gelip ebeveyninin ayrılma nedenini öğrendiklerinde bir gün umreye gidip “ya Rabbi!” diye ağızlarını açtıkları zaman o fotoğrafı monteleyen kişi helak olacaktır. Hesabı bu dünyada görülüp bitse yine şükretmelidir...

Herkesin interneti kullandığı bir zamanda bu şakalar ‘doğal’ kabul ediliyor. Biz ise interneti Müslümanca kullanmalıyız; internet bizi kullanamaz, biz onu kullanırız.

Erkeğin sesini kadın, kadının sesini erkek olarak değiştirmek caiz değildir. Ses değişikliği caiz olmadığı gibi ses ilavesi de değildir. Benim bir konuşmamı bilgisayara tanıtip başkasının konuştuğunu montajlayınca aynı benim sesimin tonunu verebiliyor. Bu zaten uluslararası bir suçtur. Müslüman’ın böyle bir işle alakası olmaz, olduğu gün o kişinin Müslümanlığı lekelenir.

Yirmi yedinci kural bilhassa araştırmacılar ve öğrenciler açısından önemlidir:

Hırsızlık birinin parasını ve telefonunu çalmak olabileceği gibi telif hakkı olan fikri çalmak da hırsızlıktır. Mesela ben ‘otuz kuralda internet fikhı’ adında bir çalışma yaptım. Bu çalışma esasında bir akademisyenin tez çalışmasıdır diyelim. Buna rağmen ben, kendim araştırıp incelemişim de ortaya bir eser çıkarmışım gibi sunum yapıyorsam işte bu çalmaktır. Bir insanın arabasını çalmak da eserini çalmak da hırsızlıktır ve hatta telif hakkı olan bazı hırsızlıklar birkaç arabadan daha değerli olabilirler.

İnsanın otuz sene emek verip geliştirdiği formülün başkası tarafından çalınıp şöhret ve para devşirmek için kullanılması, çocuklarına böyle miras kalması haramdır.

Bu anca ‘ben bu bilgileri filanca kimseden okuyup şu noktaya geldim’ denerek sunum yapılması hâlinde mümkün olabilir. Çünkü konuşulup yazılan şey kişiye para getirmekte, kazanç sağlamakta ve toplumda bir kimlik oluşturmaktadır. Bu oluşan kimliğin neticede maddî-manevî değeri vardır. Dolayısıyla internette hazır kopyala-yapıştır mantığı var, kimse kimseye bir şey demiyor, elin oğlu Hindistan’da yazıp yayınlamış da nereden gelip takip edecekmiş diye düşünülüyorsa da bu düşünce, yapılan işi helal kılmıyor.

Telif hakkı bulunan fikirleri kendi malı gibi çalmak haramdır. Hayatta roman bile okuduğu vaki olmayan kimseler bi’ cümle yazıyorlar ki Twitter’larında, adamın derslerine girmek lazım sanılır. Hâlbuki kopyalamış bir yerden, altındaki ismi silmiş, kendi sözü gibi paylaşmış.

Bu iş bu boyutuyla hırsızlık olduğu gibi bir kimseye, meşhura ait cümleyi o söylemiş gibi nakletmek de aynı hesaptandır. Nasıl olsa Hasan el-Benna’nın mezarından kalkıp onun adına söylenen cümleyi tekzip etme imkânı yok diye o söylemiş gibi söz uydurmak, iyi niyetle bile yapılırsa Müslümanca bir iş değildir. Yalanla verilen heyecan, yatsıda sönecek bir mumdur. Müslüman, telif haklarına saygılı olmak zorundadır. Sözünün kullanılmasına izin veren birinin sözünün altına onun ismi yazılmalıdır. Bir ders hocasının kitabının fotokopisini çekip çoğaltarak satmak caiz değildir. Kâfirin bile işe yarar sözleri konusunda saygılı olunmalıdır.

Yirmi sekizinci kural: İnternette dinimizi tebliğ edip kötülükleri azaltmak, hayrın yayılması ve şerrin durması için çalışmak zorundayız. Öyleyse internet üzerinden referans olurken, tıpkı evlenecek bir gence referans olur gibi düşünerek iş yapmalıyız. Bir Müslüman’a “filancanın çocuğuna kız vereceğiz, nasıl bilirsin?” dendiğinde baştan savma cevap veriyor mu? Verse caiz olur mu? Soru sorulan kişi böyle bir durumda Allah için şahitlik etmek durumundadır ve çok dikkatli olmalıdır. Kur’an’ımız böyle emretmektedir.

Harama ve kötüye referans olmak, onu tıkla(ttır)mak yoktur. Kıyamet günü bir mesaj-tweet yüzünden Rabbimizin huzurunda mahcup olmayı istemeyiz.

Yirmi dokuzuncu kural: Müslümanlar'ın direkt veya dolaylı biçimde bölünmesine sebep olan her şey suçtur. Bu her şeyden birine alet olan da mesuldür. Müslümanlar'ın bir yerdeki bir haberinin yayılması tarikatların, mezheplerin birbirlerinden uzaklaşmalarına neden olacaksa böyle bir haberi, 'bakın bu hain ne diyor' kabilinden yaymak bile bir suçtur.

On senedir cebinde internet taşıyan Müslüman, ay başında faturasını ödediği gibi ara sıra oturup ailesi, dostlukları, fıkıh bilgileri, Müslümanlar'ın birliği-beraberliği açısından da telefonunun herhangi bir sorun oluşturup oluşturmadığını hesap etmelidir. Bir cep telefonu, sözgelimi, Hanefî fikhinin Şafîî fikhini ezmesi veya Maturidiler dışındakiler Müslüman olmadığını söylemek için kullanılmışsa şayet, o telefonun kullanımı İslamca değildir.

Fakat buna mukabil bir cep telefonu; İmam Maturidi'nin, İmam Ebu Hanife'nin izinde gidildiğini göstermek için kullanılmalıdır. Başiboşluk istemiyoruz. Bununla Müslümanlar'ın birbirini ezmesi aynı şey değildir.

Otuzuncu kural: Müslümanlık namına sorumluluk taşıyan herkes için önemli: İnternette evlenilebilir mi? İnternette tanışılıp bu daha sonra nikâhlı, helal bir ilişkiye taşınabilir mi?

İnternette tanışmak nikâhın engellerinden biri değildir ve böyle başlayan bir nikâhın caiz olmadığı yönünde fetva da olamaz. Ama Müslüman teknolojiyi böyle kullanır mı diye sorulabilir. Müstakbel huzur ve nesil açısından, şahsiyet bakımından ele alındığında Müslüman'ın internet üzerinden tanışıp bunu evliliğe vardırması sanal bir düzeydir. O evliliğin de sanal düzeyde kalmasından korkulur.

Bir kere kadının yüzde yüz helal olacak bir fotoğrafıyla tanışma sağlanamamaktadır. Bu, kadın açısından, anne olduğu zamanlarda bile "hatırlıyor musun o fotoğrafları" denecek bir sorundur. Kadın tarafından da erkeğe, "seninle nerede tanıştığımızı hatırlıyorsun, senin o günlerin bitmemiştir belki de" denecek bir 'uyarı' noktasıdır. Bu bir açıktır.

Müslüman ve Allah'tan korkup sabah namazı kılan bir genç, bir erkeğin gördüğünde tatmin olacağı derecede fotoğrafını internete koymaz, Müslüman ve Allah'tan korkup sabah namazı kılan bir delikanlı da öyle bir fotoğrafa zaten bakmaz diye zannediyorum –zannımla bin yaşayayım. Bunun için de 'İslamî evlilik sitesi' diye bir site olamaz; İslamî evlilik sitesi tuzağı diye bir tuzak olabilir.

Bütün dünyada bu kadar yoğun bir arada olma ve iletişim imkânları varken Müslüman kızlarımız evlilik zemini oluşturmak için bu sanal ağa mahkûm olmamalıdır. Müslüman delikanlılar da yer yarılıp bütün kadınlar oraya girse, yeryüzünde bir kadın kaldı ve o da internetteymiş zannetmemelidirler. Allah Teâlâ biz yaratılmadan binlerce sene önce içeceğimiz bir damla suyu bile yazmıştır ve evliliğimiz de buna dâhildir. Birine kırk beşinci senede yazmıştır, bir diğerine otuz altıncı senesinde...

Bu konuda arayış içinde olmak başka, umutsuz vakaya döndüğünü sanıp internete esir olmak başkadır. İnternet kullanmak başka, internet düzeyine düşmüş bir evlilik yapmak başkadır. Fakat yine de helallik vurgusu değil, kalite vurgusu yapıyoruz.

Otuz birinci kural: İnternet, bilgisayar, cep telefonu yoluyla sövmek sövmek, küfür küfür, hakaret hakarettir. Bir Müslüman diğer Müslüman'ın yüzüne karşı hakaret ettiğinde ne duruma düşüyorsa bunu cep telefonu ile yaptığında durum aynıdır. Resûlullah aleyhisselam, "Müslüman'a söven kimse fasıktır" buyuruyor. Fasık, kâfir olmaya ramak kalması demektir. Böyle birine kız verilmez, onun sofrasına oturulmaz. Bu bir ağılık, delikanlılık değildir.

Müslüman biriyle yüz yüze konuşurken ona sövdüğünde hangi vebal bataklığına batıyorsa cep telefonu ya da bilgisayar ile yaptığında da düştüğü nokta odur. Böyle bir durum yaşandığında helalleşmeden ahirete gitmemek lazımdır. Söveni onaylamak da sövmektir. Böyle biri cehennemde, ateşler içindeki köşküne hazır olsun.

Otuz ikinci maddede ise ikonlar ve emojiler konusuna kısaca değinmeliyiz. İnsanoğlu Allah'ın lütfuyla yazıyı keşfettikten sonra ne yapacağını şaşırmış, artık harfler ve sözcükler insanın derdini anlatmaya yetmemektedir. Öyle dertler, öyle feveranlar var ki insanların içinde, anlatsa destan yazması lazım; emoji denen şey ilan edilmiş, bu nesnelere kullanılıyor.

Bunların kullanılmasından ben rahatsız oluyorum çünkü ben hâlâ yazıyla anlaşılabilir çağda kaldığımı zannediyorum, böyle kalmak istiyorum. Bir hanım, bir beyefendiye gülen emoji yollamaz. Bunun yazıdan daha güçlü bir anlatım kabiliyeti vardır. Bu belli ki birkaç sene sonra adeta alfabenin yerini alacaktır. Ben kullanmıyorum, kullandıktan da rahatsız oluyorum. Belki bunları hâlâ çocuksu gördüğümündür, olabilir.

Ancak emojilerin kullanılmasında dinen sakınca yoktur. (Cinsellik kışkırtıcı olması veya haç simgesi koyması, Müslümanlar'a hakaret gibi durumlar elbette hariç.) Haram olan resim, canlının yaşayabilecek boyuttaki resmidir. Bir kafa resmi haram değildir çünkü insan sadece kafasıyla yaşamaz.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ. وَصَلَّى اللّٰهُ وَسَلَّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِيْنَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.